

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

ВУЧЭБНЫЯ ПРАГРАМЫ
ДЛЯ ўСТАНОЎ агульнай сярэдняй адукацыі
з БЕЛАРУСКАЙ МОВАЙ НАВУЧАННЯ

I–IV КЛАСЫ

*Зацверджана
Міністэрствам адукацыі
Рэспублікі Беларусь*

МІНСК
НАЦЫЯНАЛЬНЫ ІНСТЫТУТ АДУКАЦЫІ
2012

УДК 373.121.414:373.3:1/9
ББК 74.26
В90

ISBN 978-985-559-130-7

© Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь, 2012
© НМУ «Нацыянальны інстытут
адукацыі», 2012

ФІЗІЧНАЯ КУЛЬТУРА І ЗДAROЎЕ

I–IV класы

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбны прадмет «Фізічная культура і здароўе» мае агульнаінтэлектуальнае, культуралагічнае, выхаваўчае і аздараўленчае значэнне, вырашае задачы агульнай фізкультурнай адукацыі, рознабаковага фізічнага, інтэлектуальнага, духоўна-маральнага развіцця і аздараўлення вучняў.

Мэтаі вывучэння вучэбнага прадмета «Фізічная культура і здароўе» ў I–IV класах з’яўляецца фарміраванне фізічнай культуры асобы і аздараўленне вучняў з улікам іх узроставых асаблівасцей.

Мэта прадмета дасягаецца ў выніку рашэння адукацыйных, выхаваўчых і аздараўленчых задач.

Адукацыйныя задачы:

- авалоданне фізкультурнымі ведамі, даступнымі на першай ступені агульнай сярэдняй адукацыі;
- навучанне рухальным уменням і навыкам, спосабам фізкультурнай дзейнасці;
- навучанне прымяненню засвоеных фізкультурных ведаў, рухальных уменняў і навыкаў у пазаўрочны час.

Выхаваўчыя задачы:

- садзейнічанне станаўленню і развіццю патрэбнасці ў фізкультурна-аздараўленчай і спартыўна-аздараўленчай актыўнасці;
- фарміраванне адносін да ўласнага здароўя і здароўя іншых як да каштоўнасці;
- садзейнічанне гарманічнаму фізічнаму, духоўна-маральнаму, інтэлектуальнаму і эмацыянальнаму развіццю;
- выхаванне дысцыплінаванасці, стараннасці, добразычлівасці, калектывізму, чэснасці, спагадлівасці, смеласці;
- фарміраванне ўменняў і навыкаў супрацоўніцтва з аднагодкамі ў працэсе фізкультурнай і спартыўнай дзейнасці.

Аздараўленчыя задачы:

- авалоданне навыкамі, неабходнымі для фарміравання здаровага ладу жыцця сродкамі фізічнай культуры;
- умацаванне фізічнага здароўя вучняў;
- развіццё каардынацыйных і кандыцыйных здольнасцей;
- садзейнічанне рознабаковаму фізічнаму развіццю;
- прафілактыка захворванняў, стрэсавых станаў;
- фарміраванне і захаванне правільнай паставы;
- прафілактыка міяпіі, плоскаступнёвасці і іншых захворванняў;
- фарміраванне ўяўленняў, ведаў, уменняў і навыкаў бяспекі жыццядзейнасці падчас арганізаваных і самастойных гульняў і фізкультурных заняткаў у экалагічна неспрыяльных умовах (для тых, хто пражывае ва ўмовах уздзеяння вынікаў аварыі на ЧАЭС).

Матэрыял вучэбнай праграмы размеркаваны па наступных раздзелах:

- уводзіны ў школьнае жыццё (толькі ў I класе);
- веды;
- уменні, навыкі, спосабы дзейнасці;
- развіццё рухальных здольнасцей.

Змест урокаў раздзела «**Уводзіны ў школьнае жыццё**» за паўняецца пераважна гульнёвай дзейнасцю, якая прадугледжана вучэбнай праграмай дашкольнай адукацыі для выхаванцаў старэйшай групы (Мінск, НІА, 2012)

Тэмы раздзела «**Веды**» плануюцца да засваення на ўроках фізічнай культуры і здароўя на працягу навучальнага года ў форме непрацяглых (3—5 хвілін) гутарак.

Раздзел «**Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці**» ўключае фізічныя практыкаванні, якія складаюць змест «школы рухаў»: хадзьбу, бег, скачкі, кіданне, лажанне, практыкаванні ў раўнавазе, акрабатычныя практыкаванні, элементы спартыўных і рухавых гульняў; перамяшчэнне на лыжах, плаванне.

Змест раздзела «**Развіццё рухальных здольнасцей**» уключае ў сябе рухавыя гульні і гульнёвыя заданні, тэставыя практыкаванні і крытэрыі вызначэння ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей вучняў, прыкладны пералік дамашніх заданняў і парады па рухальным рэжыме вучняў на тыдзень.

На кожным уроку фізічнай культуры і здароўя рэкамендуецца планаваць гульнівую дзейнасць вучняў. Пры выкарыстанні на ўроках рухавых гуляняў і гульнівых заданняў вырашаюцца наступныя **задачы**:

- замацаванне і ўдасканаленне рухальных уменняў, навываў і засвоеных спосабаў дзейнасці;
- развіццё каардынацыйных (дакладнае ўзнаўленне прасторавых, часавых і сілавых характарыстык рухаў, захоўванне раўнавагі, хуткае і своечасовае рэагаванне на зменлівыя сітуацыі, узгодненасць адначасовых і паслядоўных рухаў рознымі часткамі цела, узнаўленне тэмпу і рытму рухаў) і кандыцыйных (хуткасных, сілавых, хуткаснасілавых, агульнай вынослівасці і гнуткасці) здольнасцей.

Тэставыя практыкаванні выкарыстоўваюцца выключна для матывацыі вучэбнай дзейнасці, індывідуалізацыі і карэкцыі зместу адукацыйнага працэсу. Вучні I класа выконваюць тэставыя практыкаванні толькі адзін раз за навучальны год — у маі. Вучні II—IV класаў тэсціруюцца два разы на працягу навучальнага года — у верасні і маі.

Змест вучэбнай праграмы разлічаны на яго засваенне вучнямі, якія па стане здароўя аднесены да асноўнай і падрыхтоўчай медыцынскіх груп. Вучні, якія па стане здароўя аднесены да спецыяльнай медыцынскай групы і групы лячэбнай фізічнай культуры, займаюцца асобна ад урокаў фізічнай культуры па спецыяльных праграмах, зацверджаных Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Перавод з адной медыцынскай групы ў другую ажыццяўляецца ў адпаведнасці з нарматыўнымі дакументамі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь. Вучні, якія вызвалены па медыцынскіх паказчыках ад рухальнай актыўнасці на ўроках фізічнай культуры і здароўя, прысутнічаюць на іх і выконваюць непроціпаказаныя індывідуальныя заданні пад кантролем настаўніка.

У мэтах эфектыўнага рашэння задач фізічнага выхавання вучняў I—IV класаў змест урокаў фізічнай культуры і здароўя павінен быць цесна ўзаемазвязаны з рухальнай актыўнасцю вучняў у рэжыме вучэбнага і падоўжанага дня, з іх удзелам у фізкультурна-аздараўленчых мерапрыемствах.

Для павышэння аздараўленчага эфекту вучэбнага прадмета «Фізічная культура і здароўе» рэкамендуецца як можна часцей праводзіць заняткі з дзецьмі на адкрытых пляцоўках пры навучальнай установе.

I КЛАС

Табліца 1

Прыкладнае размеркаванне вучэбнага матэрыялу

Раздзелы, тэмы вучэбнага матэрыялу	Колькасць гадзін
Уводзіны ў школьнае жыццё	4
Веды	4
Асновы бяспекі заняткаў	1
Гігіенічныя веды	1
Здаровы лад жыцця	1
Самастойныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі	0,5
Алімпізм і алімпійскі рух	0,5
Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці	60
Страявыя практыкаванні	3
Агульнаразвіццёвыя практыкаванні	8
Хадзьба	2
Бег	4
Скачкі	5
Кіданне	4
Лажанне	5
Акробатычныя практыкаванні	8
Практыкаванні ў раўнавазе	4
Элементы спартыўных і рухавых гульняў	4
Перамяшчэнне на лыжах ¹	10
Плаванне ²	да 16

¹ У бясснежную зіму замяняецца вучэбным матэрыялам іншых тэм.

² Пры наяўнасці ўмоў для навучання плаванню ў аб'ёме да 16 гадзін за кошт раздзела «Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці».

Раздзелы, тэмы вучэбнага матэрыялу	Колькасць гадзін
Развіццё рухальных здольнасцей¹	
Рухавыя гульні і гульніевыя заданні	+
Тэсціраванне ²	3
Прыкладныя дамашнія заданні	+
Прыкладныя парады па рухальным рэжыме на тыдзень	+
У с я г о:	68

Уводзіны ў школьнае жыццё

Гульні з бегам: «Вартаўнік», «Паляўнічыя і малпы», «Дагані сваю пару», «Карасі і шчупак», «Хітрая ліса», «Два маразы», «Пастух і воўк», «Пустое месца», «Шэры кот», «Мы — вясёлыя дзеці» і інш.

Гульні з поўзаннем і лажаннем: «Хто хутчэй», «Мядзведзі і чолы», «Пажарныя на вучэннях».

Гульні з кіданнем: «Паляўнічыя і зайцы», «Хто самы меткі», «Хто далей кіне», «Збі мяч», «Мяч у карзіну», «Школа мяча» і інш.

Веды

Асновы бяспекі заняткаў. Правілы бяспечных паводзін у месцах заняткаў фізічнай культурай (у спартыўнай зале, на спартыўнай пляцоўцы, на лыжні, у басейне). Правілы бяспечнага перамяшчэння да месцаў заняткаў. Правілы паводзін у дварах, на гульніевых і спартыўных пляцоўках у пазаўрочны час. Меры папярэджання небяспекі на вадзе, у парку, у двары дома.

Гігіенічныя веды. Патрабаванні да адзення на занятках у розных умовах. Правільная пастава і яе значэнне для здароўя і добрай вучобы.

¹ Час, які адводзіцца на кожным уроку на развіццё рухальных здольнасцей вучняў, уваходзіць у разлік гадзін адпаведнай тэмы раздэла «Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці».

² Плануецца на апошнія два тыдні навучальнага года.

Здаровы лад жыцця. Уяўленне пра здароўе і здаровы лад жыцця. Рэжым дня вучня I класа. Значэнне заняткаў фізічнымі практыкаваннямі ў рэжыме дня для здароўя, добрага настрою, вучобы, адпачынку.

Самастойныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі. Правілы выканання комплексу практыкаванняў ранішняй гігіенічнай гімнастыкі. Правілы выканання практыкаванняў для фарміравання правільнай паставы.

Алімпізм і алімпійскі рух. Уяўленне пра Алімпійскія гульні старажытнасці, легенды і міфы алімпіяд; праграма і ўдзельнікі Алімпійскіх гуляняў, апошнія Алімпійскія гульні старажытнасці.

Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці

Страявыя практыкаванні: асноўная стойка; паstraенне ў калону па адным, у шарэнгу, у круг; разыходжанне па загадзя ўстаноўленых месцах; размыканне на шырыню паднятых у бакі рук; павароты пераступаннем, скачком. Выкананне каманд: «Станавіся!», «Раўняйся!», «Смірна!», «Вольна!», «Направа!», «Налева!», «Клас, шагам марш!», «Клас, стой!».

Агульнаразвіццёвыя практыкаванні: практыкаванні без прадметаў, з гімнастычнай палкай, мячом, скакалкай; практыкаванні для фарміравання правільнай паставы ў асноўнай стойцы, седзячы на падлозе; комплекс практыкаванняў ранішняй гімнастыкі; падцягванне ў вісе стоячы, згінанне і разгінанне рук ва ўпоры лежачы, віс на сагнутых руках.

Хадзьба: звычайным і шырокім крокам, на насках, з утрыманнем у розных становішчах гімнастычнай палкі, мяча, па разметках, па лініі, пераступаючы праз перашкоды, пад музycznaе суправаджэнне.

Бег: у павольным, сярэднім, хуткім тэмпе, на насках, з падніманнем бядра, са змяненнем напрамку па сігнале, з паскарэннем, у чаргаванні з хадзьбой; чаўночны бег 4×9 м; бег 30 м з высокага старту; 6-мінутны бег або бег 500 м (дзяўчынкі), 800 м (хлопчыкі).

Скачкі: імітацыя скачкоў птушак, звяроў; скачкі па «купінах», праз «вудачку», праз кароткую і доўгую скакалку; скачкі ўверх з даставаннем рукой падвешанага прадмета;

скачкі на дзвюх нагах з прасоўваннем наперад; скачок у даўжыню з месца адштурхоўваннем дзвюма нагамі; праз вертыкальную перашкоду (рызінка, планка на вышыні 20—25 см); у даўжыню з малога (5—6 крокаў) разбегу.

Кіданне: падкідванне малога мяча ўверх і лоўля яго дзвюма рукамі, перакідванне з рукі на руку; удары аб падлогу і лоўля пасля адскоку дзвюма рукамі; кіданне малога мяча з месца ў шчыт з адлегласці 2—3 м са становішча стоячы тварам у бок кідання; кіданне набіўнога мяча (0,5 кг) дзвюма рукамі з-за галавы з зыходнага становішча седзячы ногі паасобку, дзвюма рукамі знізу з зыходнага становішча стоячы ногі паасобку.

Лажанне: лажанне па гарызантальнай гімнастычнай лаўцы ва ўпоры стоячы на каленях, ва ўпоры прысеўшы; падцягванне на гарызантальнай лаўцы лежачы на жываце; лажанне па гімнастычнай сценцы рознаіменным і аднайменным спосабамі.

Акрабатычныя практыкаванні: групоўка ва ўпоры прысеўшы, са становішча седзячы на падлозе, са становішча лежачы на спіне; перакат з групоўкі ў прыседзе назад з вяртаннем у прысед; кулёк уперад у групоўцы.

Практыкаванні ў раўнавазе: стойка на адной назе, другая нага сагнутая; хадзьба па прамой лініі на падлозе, па гімнастычнай лаўцы, па рэйцы гімнастычнай лаўкі.

Элементы спартыўных і рухавых гульняў: перакідванне з рукі на руку тэніснага мяча; падкідванне ўверх тэніснага мяча з наступнай лоўляй дзвюма рукамі.

Падкідванне валебольнага мяча¹ і лоўля яго дзвюма рукамі з адным ці двума воплескамі, з адскокам ад падлогі; перакідванне мяча праз сетку дзвюма рукамі ад грудзей, ад галавы, адной рукой ад пляча; перакідванне мяча ў парах адзін аднаму з лоўляй дзвюма рукамі; удары мячом аб падлогу з наступнай лоўляй дзвюма рукамі; кідкі мяча адной і дзвюма рукамі ў вертыкальную цэль (гімнастычны абруч, ніжні край якога знаходзіцца на вышыні 1,5—2 метра ад падлогі).

Вядзенне мяча адной нагой, папераменна правай і левай нагамі па прамой, змейкай, чаўнаком. Спыненне мяча, які ко-

¹ Дазваляецца выкарыстоўваць гумавы мяч дыяметрам 25—30 см.

ціцца, правай і левай нагамі. Перадачы мяча ў парах адзін аднаму правай і левай нагамі. Удары па нерухомым мячы з пападаннем у вароты.

Перамяшчэнне на лыжах: адзяванне, зніманне лыж; стойкі на лыжах: асноўная, высокая, нізкая; ступаючы і слізготны крокі без палак, з палкамі; павароты пераступаннем на месцы; пад'ём угору «лесвічкай»; спускі з гор у высокай стойцы.

Плаванне: прысяданні з пагружэннем у ваду з галавой; выдых у ваду; даставанне прадметаў з дна, расплюшчваючы вочы ў вадзе; слізганне лежачы на грудзях з апорай рукамі аб плавальную дошку і без апоры; слізганне лежачы на спіне; рухі ног спосабам «кроль» з апорай рукамі аб дно, борцік басейна, з падтрымкай партнёра, які стаіць на месцы. Слізганне пасля адштурхоўвання з рухамі ног спосабам «кроль» на спіне, на грудзях.

Гульніёвыя заданні: « Схавайся ў ваду», «Жабяняты», «Паплавок».

Гульні: «Медуза», «Зорачка», «Карагод», «Фантан», «Бура на моры», «Паляўнічыя і качкі», «Арэлі».

Развіццё рухальных здольнасцей вучняў

Рухавыя гульні і гульніёвыя заданні¹

Рухавыя гульні і гульніёвыя заданні выкарыстоўваюцца на ўроках фізічнай культуры і здароўя для замацавання і ўдасканалення вывучаных рухальных уменняў, навываў, спосабаў дзейнасці, развіцця каардынацыйных і кандыцыйных рухальных здольнасцей.

Гульні з выкананнем страявых каманд: «Хто хутчэй стане ў строй», «Пабудуй круг», «Пабудуй калону», «Падарожжа на караблі», «Рака і роў», «У дзяцей парадак строі», «Елачкі—бязрозкі», «Рыбкі—крабікі».

Гульні на развіццё ўвагі: «Фігуры», «Лес, балота, возера», «Нос, нос, нос, лоб», «Клас, смірна!», «Дзень і ноч», «Таварыш

¹ У раздзел уключаны гульні і гульніёвыя заданні, кола якіх можа быць пашырана настаўнікам.

капітан», «Рабі, як я», «Забаронены рух», «Забаўнікі», «Зрабі фігуру», «Люстэрка».

Гульні для ўдасканалення каардынацыйных здольнасцей: «Барада», «Грушка», «Малако», «Пасадка бульбы», «Змяя», «Калім-бам-ба», «Метка», «Вяроўка-змейка», «Не сыдзі з месца», «Збор ураджаю», «Дванаццаць палачак», «Квач у парах», «Паспей узяць», «Спрытныя матальшчыкі», «Канатаходзец», «З купіны на купіну», «Совачка», «Пераправа».

Гульні і гульнівыя заданні з бегам: «Ключы», «Хто хутчэй», «Адай стужку», «Хутка вазьмі і пакладзі», «Замяні прадмет», «Дагані сваю пару», «Два маразы», «Соўка», «Хто хутчэй дакоціць абруч», «Не замачы ног», «Паспей дагнаць», «Шпакоўня», «Знайдзі пару», «Поезд», «Бяздомны заяц», «Маяк», «Коннікі-спартсмены», «Гусі-лебедзі», «Пустое месца» і інш.

Гульні і гульнівыя заданні са скачкамі: «Пінгвіны з мячом», «Саскоч і павярніся», «Не наступі», «Воўк у рове», «Зайцы ў агародзе», «Жаба і чапля», «Вераб'і і кошкі», «Вудачка», «Злаві камара», «Не пападзіся», «Квач», «З купіны на купіну».

Гульні і гульнівыя заданні з кіданнем: «Перадаў — сядай», «Мяч у карзіну», «Паспей злавіць», «Каго назвалі — той ловіць», «Хто далей», «Паляўнічыя і зайцы», «Рухавая цэль», «Перадай мяч», «Хто самы меткі», «Мяч вядучаму», «Дагані мяч», «Мішэнь-качалка».

Гульні і гульнівыя заданні з лажаннем і пералажаннем: «З мячом пад дугой», «Перапаўзі — не кінь», «Хто хутчэй да флажка», «Пералёт птушак», «Лоўля малпаў», «Пажарныя», «Мядзведзі і пчолы».

Гульні з перамяшчэннем на лыжах: «Шырэй крок», «Хто самы хуткі», «Да сваіх флажкаў», «Сустрэчная эстафета».

Гульні з выкананнем тэставых практыкаванняў: «Выконвай без памылак».

Тэсціраванне

Тэставыя практыкаванні выконваюцца вучнямі ў канцы навучальнага года. На працягу аднаго ўрока рэкамендуецца планаваць і выкарыстоўваць не больш за два тэставыя практыкаванні. Крытэрыі вызначэння ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей вучняў прадстаўлены ў табліцах № 2, 3.

Шкала оцінки узаємно розвіття рухальних здольностей дзюдоїстів I класа

№ п/п	Теставає практикування	Узаємно розвіття рухальних здольностей											
		Низкі		Нижайші за середні		Середні		Вишайші за середні		Высокі			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	Скачок у даўжыню з месца, см	94 і менш	95	100	105	110	112	115	119	122	130 і больш		
2	Чаўночны бег 4×9 м, с	14,7 і больш	14,6	14,0	13,7	13,4	13,2	12,9	12,5	12,2	12,0 і менш		
3	Падыманне тулава са становішча лезжачы на спіне (за 30 с), разоў	7 і менш	8	10	11	12	14	15	17	18	20 і больш		
4	Нахіл уперад з зыходнага становішча сядзячы на падлозе, см	-5 і менш	-4	-2	0	1	2	3	4	5	6 і больш		
5	Бег 30 м, с	7,8 і больш	7,7	7,4	7,2	6,9	6,8	6,6	6,5	6,4	6,2 і менш		
6	6-мінутны бег, м або Бег 500 м, мін, с	650 і менш 4,16 і больш	660	760	800	850	890	920	970	1000	1110 і больш 2,40 і менш		

Шкала оцінки розвитку рухальних здольностей хлопчиків I класа

№ п/п	Теставае практикування	Узроўні развіцця рухальных здольнасцей											
		Нізкі		Ніжэйшы за сярэдні		Сярэдні		Вышэйшы за сярэдні		Высокі			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	Скачок у даўжыню з месца, см	103 і менш	104	110	115	119	122	126	130	134	140 і больш		
2	Чаўночны бег 4×9 м, с	14,0 і больш	13,9	13,4	13,1	12,8	12,5	12,3	12,1	11,8	11,5 і менш		
3	Віс на сагнутых руках, с	2 і менш	3	4	5	7	10	12	14	17	23 і больш		
4	Нахіл уперад з зы- ходнага становішча седзячы на падлозе, см	-9 і менш	-8	-6	-4	-2	1	3	5	7	10 і больш		
5	Бег 30 м, с	7,7 і больш	7,6	7,5	7,3	7,0	6,9	6,7	6,5	6,4	6,2 і менш		
6	6-мінутны бег, м <i>або</i> Бег 800 м, мін, с	700 і больш	710	800	860	900	950	1000	1020	1080	1140	4,25 і менш	
		6,56 і больш	6,55	6,29	6,00	5,35	5,13	5,08	4,54	4,40			

Прыкладныя дамашнія заданні

Штодзённа выконваць комплекс ранішняй гімнастыкі, развучаны на ўроках фізічнай культуры і здароўя.

У летні перыяд штодзённа гуляць на спартыўнай пляцоўцы з аднагодкамі ў рухавыя гульні, развучаныя на ўроках фізічнай культуры і здароўя, ездзіць на веласіпедзе, кідаць мяч у цэль (напрыклад, у баскетбольнае кольца), падцягвацца ў вісе на высокай перакладзіне (хлопчыкі), выконваць нахілы ўперад з прамымі нагамі, скакаць праз кароткую і доўгую скакалку. У выхадныя дні сумесна з бацькамі ажыццяўляць прагулкі пешшу, гуляць у рухавыя гульні.

Зімой катацца на каньках, хадзіць на лыжах. У выхадныя дні з бацькамі хадзіць на лыжныя прагулкі, катацца на лыжах і санках (табл. 4).

Табліца 4

Прыкладныя парады па рухальным рэжыме
на тыдзень вучняў I класа¹

№ п/п	Віды рухальнай дзейнасці ²	Аб'ём рухальнай дзейнасці на тыдзень	
		хлопчыкі	дзяўчынкі
1	Бег у гульнях на двары з таварышамі, км <i>або</i>	6—8	5—7
2	Хадзьба на лыжах, км	7—9	6—8
3	Скачкі праз кароткую скакалку, разоў	500—600	500—600
4	Падцягванне на высокай перакладзіне, разоў	30—45	—
5	Падцягванне на нізкай перекладзіне, разоў	—	60—80

¹ Для вучняў, якія не займаюцца дадаткова да ўрокаў у спартыўных або фізкультурных групах.

² Практыкаванні выконваюцца ў дні, вольныя ад урокаў фізічнай культуры і здароўя.

№ п/п	Віды рухальнай дзейнасці	Аб'ём рухальнай дзейнасці на тыдзень	
		хлопчыкі	дзяўчынкі
6	Згінанне і разгінанне рук ва ўпоры лежачы, разоў	30—50	30—50 на па- вышанай апоры
7	Нахіл уперад з зыходнага становішча седзячы на падлозе ногі разам («складка з затрымкай 5—8 с»), разоў <i>або</i>	20—30	20—30
8	Нахіл уперад «колькі мажліва» з зыходнага становішча седзячы на падлозе ногі паасобку, разоў	50—60	50—60
9	Падыманне і апусканне тулава са становішча лежачы на спіне рукі за галавой, разоў <i>або</i>	20—30	20—30
10	Падыманне прамых ног са становішча лежачы на спіне, разоў	30—40	30—40

ПАТРАБАВАННІ ДА ВУЧНЯЎ, ЯКІЯ ЗАКАНЧВАЮЦЬ І КЛАС

Вучні павінны мець уяўленне:

аб здароўі, аб здаровым ладзе жыцця і месцы ў ім фізічных практыкаванняў;

аб Алімпійскіх гульнях старажытнасці.

Вучні павінны ведаць і выконваць:

правілы бяспекі паводзін на ўроках фізічнай культуры і здароўя;

рэжым вучэбнага і выхаднага дня;

гігіенічныя патрабаванні да спартыўнага адзення і абутку;

самыя простыя правілы самастойных заняткаў фізічнымі практыкаваннямі;

вывучаныя практыкаванні і спосабы дзейнасці.

Вучні павінны ўмець:
гуляць у развучаныя рухавыя гульні;
тэхнічна правільна выконваць тэставыя практыкаванні;
выконваць патрабаванні здоровага ладу жыцця.

II КЛАС

Табліца 5

Прыкладнае размеркаванне вучэбнага матэрыялу

Раздзелы, тэмы вучэбнага матэрыялу	Колькасць гадзін
Веды	4
Асновы бяспекі заняткаў	1
Гігіенічныя веды	1
Здаровы лад жыцця	1
Самастойныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі	0,5
Алімпізм і алімпійскі рух	0,5
Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці	64
Страявыя практыкаванні	3
Агульнаразвіцёвыя практыкаванні	8
Хадзьба	2
Бег	5
Скачкі	5
Кіданні	4
Лажанне	5
Акробатычныя практыкаванні	8
Практыкаванні ў раўнавазе	4
Элементы спартыўных і рухавых гульняў	4
Перамяшчэнне на лыжах ¹	10
Плаванне ²	да 16

¹ У бясснежную зіму замяняецца вучэбным матэрыялам іншых тэм.

² Пры наяўнасці ўмоў для навучання плаванню ў аб'ёме да 16 гадзін за кошт раздзела «Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці».

Раздзелы, тэмы вучэбнага матэрыялу	Колькасць гадзін
Развіццё рухальных здольнасцей¹	
Рухавыя гульні і гульніевыя заданні	+
Тэсціраванне ²	6
Прыкладныя дамашнія заданні	+
Прыкладныя парады па рухальным рэжыме на тыдзень	+
У с я г о:	68

Веды

Асновы бяспекі заняткаў. Правілы бяспекі паводзін у месцах заняткаў фізічнай культурай. Правілы паводзін пры траўмах і няшчасных выпадках. Правілы паводзін на вадзе.

Гігіенічныя веды. Правілы дыхання пры выкананні агульнаразвіццёвых практыкаванняў. Правілы правядзення водных працэдур, прыёму паветраных і сонечных ваннаў.

Здаровы лад жыцця. Паняцце пра здаровы лад жыцця і яго ўплыў на стан здароўя, настрой, поспехі ў вучобе друга-класніка.

Самастойныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі. Правілы выканання тэставых практыкаванняў: чаўночны бег, падцягванне ў вісе, нахіл уперад са становішча седзячы, падніманне і апусканне тулава са становішча лежачы на спіне, бег на 30 м, 6-мінутны бег. Патрабаванні да выканання комплексу практыкаванняў ранішняй гімнастыкі і фізкультурных хвілінак.

Алімпізм і алімпійскі рух. Уяўленне аб сучасных Алімпійскіх гульнях. Алімпійская сімволіка і атрыбутыка (эмблема Алімпійскіх гульняў, агонь, флаг, гімн, дэвіз, талісманы, алімпійскія ўзнагароды). Цырымоніі адкрыцця і закрыцця Алімпійскіх гульняў.

¹ Час, які адводзіцца на кожным уроку на развіццё рухальных здольнасцей вучняў, уваходзіць у разлік гадзін адпаведнай тэмы раздзела «Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці».

² Плануецца па 3 гадзіны ў I і IV чвэрцях.

Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці

Страявыя практыкаванні: разлік на «першы-другі», размыканне і змыканне прыстаўнымі крокамі, перастраенні з адной шарэнгі ў дзве, з дзвюх у адну; перамяшчэнне ў калоне па адным з выкананнем каманд «У абход — шагам марш!», «Проціходам налева (направа) — марш!», «Па дыяганалі — марш!».

Агульнаразвіцёвыя практыкаванні: выпады ўперад, у бакі, назад з адначасовым падніманнем рук у бакі, уверх, адвядзеннем назад; кругавыя рухі рукамі ў выпадах; нахілы ўперад седзячы, стоячы ногі разам, ногі паасобку; комплекс практыкаванняў ранішняй гімнастыкі.

Хадзьба: на насках рукі на поясе, за галаву, уверх, у бакі; у паўпрыседзе; на знешнім баку ступні; з высокім падыманнем бядра.

Бег: на месцы, па разметках, «змейкай», «васьмёркай», з высокага старту 30 метраў, чаўночны бег 4×9 м, бег на зададзеную адлегласць і час.

Скачкі: у даўжыню з месца і з разбегу, на дзвюх нагах па разметках, на адной назе «па класах» (квадратах), у глыбіню з мяккім прызямленнем, праз кароткую і доўгую скакалку.

Кіданне: кідкі набіўнога мяча (0,5 кг) дзвюма рукамі ад грудзей і знізу ўперад-уверх з зыходнага становішча стоячы ногі на шырыні плячэй тварам у бок кідання; кіданне малога мяча з месца на далёкасць з зыходнага становішча стоячы тварам у напрамку кідання, на зададзеную адлегласць, у гарызантальную і вертыкальную цэль (гімнастычны абруч) з адлегласці 3—4 м.

Лажанне: па нахіленай гімнастычнай лаўцы ва ўпоры стоячы на каленях, ва ўпоры прысеўшы; па гімнастычнай сценцы ў гарызантальным напрамку прыстаўнымі крокамі з папераменным перахватам рукамі, у вертыкальным напрамку рознаіменным і аднайменным спосабамі. Падцягванне на руках, лежачы на жываце і бёдрах на гарызантальнай гімнастычнай лаўцы; на перакладзіне у вісе (хлопчыкі), у вісе стоячы (дзяўчынкі).

Акрабатычныя практыкаванні: хуткая групоўка з асноўнай стойкі рукі ўверх далонямі ўперад, з упору прысеўшы, са становішча лежачы на спіне рукі ўверх далонямі ўперад; кулёк уперад у групоўцы; стойка на лапатках сагнуўшы ногі; перакат уперад ва ўпор прысеўшы са стойкі на лапатках сагнуўшы ногі; перакат убок прагнуўшыся са становішча лежачы на грудзях рукі ўверх; перакат убок у групоўцы са стойкі на каленях.

Практыкаванні ў раўнавазе: стойка на адной назе з заплюшчанымі вачамі; тое ж з паднятымі ўбок рукамі стоячы на падлозе, на лаўцы; хадзьба па рэйцы перавернутаі гімнастычнай лаўкі; бег па гімнастычнай лаўцы; павароты кругом стоячы на гімнастычнай лаўцы, павароты кругом пры хадзьбе на насках па рэйцы гімнастычнай лаўкі.

Элементы спартыўных і рухавых гульняў: перакідванне з рукі на руку тэніснага мяча; падкідванне ўверх тэніснага мяча з наступнай лоўляй дзвюма рукамі. Кідкі валебольнага мяча¹ адной і дзвюма рукамі адзін аднаму з лоўляй дзвюма рукамі; падкідванне валебольнага мяча і лоўля яго дзвюма рукамі з 2—3 воплескамі, з адскокам ад падлогі, з адным-двума крокамі ў правы і левы бакі, з паваротам на 180°; перакідванне мяча праз сетку дзвюма рукамі ад грудзей, ад галавы, адной рукой ад пляча; удары мячом аб падлогу адной рукой з яго высокім, сярэднім і нізкім адскокам; кіданне мяча адной і дзвюма рукамі ў вертыкальную цэль (гімнастычны абруч, ніжні край якога знаходзіцца на вышыні 1,5—2 метраў ад падлогі).

Вядзенне мяча адной нагой, папераменна правай і левай нагамі па прамой, змейкай; чаўночны бег з вядзеннем мяча; вядзенне нагамі адначасова двух мячоў; спыненне мяча, які коціцца, правай і левай нагамі; удары па нерухомым мячы ўнутраным бокам ступні з пападаннем у вароты.

Перамяшчэнне на лыжах: пастраенне з лыжамі ў руках у шарэнгу, у калону па адным; адзяванне лыж на снезе; павароты пераступаннем на месцы; перамяшчэнне на лыжах

¹ Дазваляецца выкарыстоўваць гумавы мяч дыяметрам 25—30 см.

ступаючым і слізготным крокам; спускі на лыжах з горак з невялікім схілам; пад'ём угару ступаючым крокам.

Плаванне: прыседы ў ваду з галавой; выдых у ваду; да-ставанне прадметаў з дна, з расплюшчваннем вачэй у вадзе; слізганне лежачы на грудзях, на спіне; рух ног спосабам «кроль» з апорай рукамі аб дно, борцік басейна або з падтрымкай партнёра; слізганне пасля адштурхоўвання з рухамі ног спосабам «кроль» на спіне, на грудзях; выдыхі ў ваду з паваротам галавы; рухі рук, узгодненыя з дыханнем (стоячы на дне, у спалучэнні з хадзьбой); плаванне з апорай на дошку адной і дзвюма рукамі; плаванне з дапамогай ног і грабкоў адной рукой з розным становішчам другой рукі; саскок у ваду з борціка ўніз нагамі з розным становішчам рук; спад у ваду са становішча седзячы на борціку, рукі ўверсе.

Развіццё рухальных здольнасцей вучняў

Рухавыя гульні і гульнівыя заданні¹

Развіццё каардынацыйных і кандыцыйных рухальных здольнасцей на ўроках фізічнай культуры і здароўя дасягаецца ў працэсе навучання фізічным практыкаванням, спосабам дзейнасці і рухавым гульням, удзелу ў рухавых гульнях і выканання спарторніцкіх заданняў.

Гульні і гульнівыя заданні для ўдасканалення каардынацыйных здольнасцей: «Паспрабуй злаві», «Прыдумай сам», «Мяч збоку», «Забаронены рух», «Мы вясёлыя дзеці», «Карусель», «Забаўнікі», «Фігуры», «Па сцяжынцы», «Хто як ходзіць», «Карлікі і веліканы», «Хто лішні».

Гульні і гульнівыя заданні з бегам: «Хутка вазьмі — хутка пакладзі», «Займай свае месцы», «Замяні прадмет», «Бег за флажкамі», «Каршун і квактуха», «Пасадка бульбы», «Мы вясёлыя дзеці», «Коннікі-спартсмены».

Гульні і гульнівыя заданні са скачкамі: «Скакуны», «Чаўноч», «Пераскок праз ручаёк», «Конікі», «Парашутысты», «Па-

¹ У раздзел уключаны гульні і гульнівыя заданні, кола якіх можа быць пашырана настаўнікам.

скакунчыкі-верабейчыкі», «Скачкі па палосках», «Воўк у рове», «Вудачка скачковая», «Зайцы ў агародзе».

Гульні і гульніёвыя заданні з кіданнем: «Лаві мяч», «Цэлься без промаху», «Перадай—сядай», «Пагрузка гарбузоў», «Гонка мячоў», «Трапны снайпер», «Па мішэнях».

Гульні і гульніёвыя заданні з лажаннем: «З мячом пад дугой», «Перапаўзі — не кінь», «Хто хутчэй да флажка», «Качаняткі і шчаняты», «Пералёт птушак», «Пажарныя», «Мядзведзі і пчолы».

Гульні і гульніёвыя заданні з перамяшчэннем на лыжах: «Лыжныя рэйкі», «Лыжны поезд», «Запрэжка аленяў», «Хто самы хуткі», «Смялей з горкі».

Гульні і гульніёвыя заданні з плаваннем: «Квач на вадзе», «Бусел», «Жабкі», «Жучок-павучок», «Насос», «Невад», «Карасікі і шчупак», «Поезд у тунэлі», «Карусель», «Хвалі і мора», «На буксіры», «Медуза», «Паплавок», «Цюлені».

Гульні з выкананнем тэставых практыкаванняў: «Выконвай без памылак».

Тэсціраванне

Тэставыя практыкаванні выконваюцца вучнямі ў пачатку і канцы навучальнага года. На працягу аднаго ўрока рэкамендуецца планаваць і выкарыстоўваць не больш за два тэставыя практыкаванні. Крытэрыі вызначэння ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей вучняў прадстаўлены ў табліцах 6, 7.

Прыкладныя дамашнія заданні

Штодзённа выконваць комплексы гімнастычных практыкаванняў (з прадметамі, без прадметаў), развучаных на ўроках фізічнай культуры і здароўя; катацца на лыжах; ездзіць на веласіпедзе; падцягвацца ў вісе лежачы, у вісе паднімаць сagnутыя ў каленях ногі; скакаць праз кароткую і доўгую скакалку; згінаць і разгінаць рукі ва ўпоры лежачы на лаўцы; гуляць у рухомыя гульні. Па выхадных днях выязджаць з бацькамі ў лес, на раку, возера. На канікулах хадзіць у паходы (пешшу, на веласіпедах) (табл. 8).

Шкала оцінки ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей дзяўчынак II класа

№ п/п	Тэставае практыкаванне	Ўзроўні развіцця рухальных здольнасцей											
		Нізкі		Ніжэйшы за сярэдні		Сярэдні		Вышэйшы за сярэдні		Высокі			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	Скачок у даўжыню з месца, см	104 і менш	105	114	119	123	125	130	132	137	142 і больш		
2	Чаўночны бег 4×9 м, с	13,9 і больш	13,6	13,1	12,9	12,6	12,4	12,2	12,0	11,8	11,4 і менш		
3	Падманне тулава са становішча лежачы на спіне (за 30 с), разоў	10 і менш	13	14	16	17	18	19	20	21	24 і больш		
4	Нахіл уперад з зыходнага становішча сядзячы на падлозе, см	-5 і менш	-3	0	2	4	5	7	9	11	12 і больш		
5	Бег 30 м, с	7,6 і больш	7,4	7,1	6,9	6,7	6,6	6,4	6,3	6,1	6,0 і менш		
6	6-мінутны бег, м або Бег 800 м, мін, с	700 і менш 6,41 і больш	710	800	870	920	960	1000	1030	1080	1150 і больш 4,34 і менш		

Шкала оцінки уміруно розвитку рухальних здольностей хлопчиків II класу

№ п/п	Теставае практыкаванне	Уміруні развіцця рухальных здольнасцей									
		Нізкі		Ніжэйшы за сярэдні		Сярэдні		Вышэйшы за сярэдні		Высокі	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Скачок у даўжыню з месца, см	104 і менш	109	114	118	123	128	132	137	142	146 і больш
2	Чаўночны бег 4×9 м, с	13,4 і больш	13,1	12,8	12,6	12,3	12,0	11,8	11,6	11,4	11,0 і менш
3	Віс на сагнутых руках, с	1 і менш	3	6	8	11	13	16	18	21	23 і больш
4	Нахіл уперад з зыходнага становішча сядзячы на падлозе, см	-10 і менш	-8	-5	-3	-1	1	3	6	8	10 і больш
5	Бег 30 м, с	7,2 і больш	7,0	6,9	6,7	6,6	6,4	6,3	6,1	6,0	5,8 і менш
6	6-мінутны бег, м або Бег 1000 м, мін, с	760 і менш 7,41 і больш	770	890	950	1000	1030	1090	1130	1190	1220 і больш 5,05 і менш

Прыкладныя парады па рухальным рэжыме
вучняў II класа на тыдзень¹

№ п/п	Віды рухальнай дзейнасці ²	Аб'ём рухальнай дзейнасці на тыдзень	
		хлопчыкі	дзяўчынкі
1	Бег у чаргаванні з хадзьбой, км <i>або</i>	6—8	5—7
2	Хадзьба на лыжах, км	7—9	6—8
3	Скачкі праз кароткую скакалку, разоў	500—600	500—600
4	Падцягванне на высокай перакладзіне, разоў	30—45	—
5	Падцягванне на нізкай перакладзіне, разоў	—	60—80
6	Згінанне і разгінанне рук ва ўпоры лежачы, разоў	30—50	30—50 на павышанай апоры
7	Нахіл уперад з зыходнага становішча седзячы на падлозе ногі разам («складка з затрымкай 5—8 с»), разоў <i>або</i>	20—30	20—30
8	Нахіл уперад «колькі мажліва» з зыходнага становішча лежачы на падлозе ногі ў розныя бакі, разоў	50—60	50—60
9	Падыманне і апусканне тулава са становішча лежачы на спіне рукі за галавой, разоў <i>або</i>	20—30	20—30
10	Падыманне і апусканне прамых ног са становішча лежачы на спіне, разоў	30—40	30—40

¹ Для вучняў, якія не займаюцца дадаткова да ўрокаў у спартыўных або фізкультурных групах.

² Практыкаванні выконваюцца ў дні, вольныя ад урокаў фізічнай культуры і здароўя.

ПАТРАБАВАННІ ДА ВУЧНЯЎ, ЯКІЯ ЗАКАНЧВАЮЦЬ ІІ КЛАС

Вучні павінны ведаць:

правілы здаровага ладу жыцця;

уплыў здаровага ладу жыцця на здароўе і настрой;

алімпійскую сімволіку;

цырымоніі адкрыцця і закрыцця Алімпійскіх гульняў.

Вучні павінны ведаць і выконваць:

правілы бяспечных паводзін на ўроках фізічнай культуры і здароўя і ў час самастойных заняткаў;

гігіенічныя патрабаванні да адзення і паставы, правілы дыханьня;

патрабаванні, якія прад'яўляюцца да здаровага ладу жыцця;

страявыя каманды і практыкаванні;

гульнёвыя заданні з хадзьбой, бегам, скачкамі, кіданнем, лажаннем;

падцягванні, лажанні і пералажанні;

практыкаванні на фарміраванне правільнай паставы.

Вучні павінны ўмець:

гуляць у развучаныя рухавыя гульні;

кідаць малы мяч на далёкасць, у цэль і на зададзеную адлегласць;

пастаянна падтрымліваць правільную паставу;

правільна выконваць тэставыя практыкаванні;

трымацца на вадзе і плаваць з дапамогай плавальнай дошкі.¹

ІІІ КЛАС

Табліца 9

Прыкладнае размеркаванне вучэбнага матэрыялу

Раздзелы, тэмы вучэбнага матэрыялу	Колькасць гадзін
Веды	4
Асновы бяспекі заняткаў	1
Гігіенічныя веда	1
Здаровы лад жыцця	1

¹ Пры наяўнасці ўмоў для навучання плаванню.

Раздзелы, тэмы вучэбнага матэрыялу	Колькасць гадзін
Самастойныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі і самакантроль	0,5
Алімпізм і алімпійскі рух	0,5
Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці	66
Страявыя практыкаванні	3
Агульнаразвіцёвыя практыкаванні	4
Хадзьба	2
Бег	6
Скачкі	6
Кіданні	6
Лажанне. Падцягванне	6
Акробатычныя практыкаванні	8
Практыкаванні ў раўнавазе	4
Элементы спартыўных і рухавых гульняў	6
Перамяшчэнне на лыжах ¹	9
Плаванне ²	да 24
Развіццё рухальных здольнасцей³	
Рухавыя гульні і гульнівыя заданні	+
Тэсціраванне	6
Прыкладныя дамашнія заданні	+
Прыкладныя парады па рухальным рэжыме на тыдзень	+
У с я г о:	70

Веды

Асновы бяспекі заняткаў. Правілы бяспечных паводзін у месцах заняткаў фізічнай культурыай. Правілы пазбягання

¹ У бясснежную зіму замяняецца вучэбным матэрыялам іншых тэм.

² Пры наяўнасці ўмоў для навучання плаванню ў аб'ёме да 24 гадзін за кошт раздзела «Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці».

³ Час, які адводзіцца на кожным уроку на развіццё рухальных здольнасцей вучняў, уваходзіць у разлік гадзін адпаведнай тэмы раздзела «Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці».

ўздзеяння наступстваў аварыі на ЧАЭС і іншых неспрыяльных экалагічных фактараў мясцовага значэння.

Гігіенічныя веды. Патрабаванні да спартыўнага адзення і абутку ў розныя поры года. Пераахладжэнне і меры яго папярэджання. Значэнне і правілы загартоўвання. Уплыў заняткаў фізічнымі практыкаваннямі на разумовую працаздольнасць вучня. Значэнне правільнага дыхання пры выкананні фізічных практыкаванняў.

Здаровы лад жыцця. Шкодныя звычкі і іх уплыў на здароўе вучня. Правілы здаровага ладу жыцця трэцякласніка. Рухальны рэжым трэцякласніка ў розныя поры года.

Самастойныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі. Правілы выканання практыкаванняў для павышэння разумовай працаздольнасці падчас падрыхтоўкі дамашніх заданняў. Практикаванні для фарміравання правільнай паставы. Паняцце рухальных здольнасцей чалавека: сілавых, хуткасных, хуткаснасілавых, спрытнасці, гнуткасці, вынослівасці.

Алімпізм і алімпійскі рух. П'ер дэ Кубертэн — заснавальнік сучаснага алімпійскага руху. Зімовыя і летнія Алімпійскія гульні. Краіны і гарады, у якіх праводзіліся Алімпійскія гульні. Віды спорту, уключаныя ў праграму зімовых і летніх Алімпійскіх гульняў.

Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці

Страявыя практыкаванні: выкананне каманд: «Шырэй крок!», «Часцей крок!», «Радзей!»; паstraенне ў дзве шарэнгі, пераstraенне з дзвюх шарэнгаў у два кругі; выкананне каманд: «Проціходам па адным налева і направа ў абыход — марш!», «Змейкай — марш!».

Агульнаразвіцёвыя практыкаванні: выпады наперад, ўбок, назад; прысяданні з рознаіменнымі рухамі рук (адна ўбок, другая ўперад; адна ўверх, другая ўбок і г. д.); прысяданні і выпады з адначасовымі кругавымі рухамі рук; нахілы, выпады і прысяданні з гімнастычнай палкай, з мячом, са скакалкай у руках; комплекс практыкаванняў ранішняй гімнастыкі.

Хадзьба: са зменаў даўжыні і частаты кроку, з пераступаннем праз прадметы, выпадзімі ўлева і ўправа, ступаючы ў кольца ці ў кругі, у прыседзе, скрыжаваным крокам улева і ўправа.

Бег: са зменай хуткасці, у зададзеным тэмпе, з пераадольваннем умоўных перашкод, з перадачай эстафеты; бег на адлегласць у зададзены час (да 6 хвілін), чаўночны бег 4×9 м.

Скачкі: на месцы штуршком дзвюх ног з паваротам на 180°, у глыбіню, у вышыню з разбегу праз рызінку, праз кароткую і доўгую скакалку на дзвюх і на адной назе; скачкі «па класах» папераменна на адной ці на дзвюх нагах.

Кіданне: кідкі набіўнога мяча дзвюма рукамі ад грудзей уперад-уверх; знізу ўперад-уверх, на далёкасць, на зададзеную адлегласць; кіданне малога мяча з месца з зыходнага становішча стоячы тварам у бок кідання на далёкасць, на зададзеную адлегласць, у гарызантальную і вертыкальную цэль (гімнастычны абруч) з адлегласці 4—5 м.

Лажанне, падцягванне: лажанне па гімнастычнай сценцы ў гарызантальным напрамку з паваротам на 360°; у вертыкальным напрамку аднайменным і рознаіменным спосабамі; падцягванне ў вісе стоячы на нізкай перакладзіне.

Акробатычныя практыкаванні: кулькі наперад у групоўцы; перакат управа (улева) са стойкі на правым (левым) калене, левая (правая) нага ўбок на насок, рукі ў бакі; «мост» са становішча лежачы на спіне.

Практыкаванні ў раўнавазе: на рэйцы перакуленай гімнастычнай лаўкі (на гімнастычным бярвяне) хадзьба на наскоках, прыстаўным крокам у правы і левы бок, паварты на 180° і 360° стоячы на дзвюх нагах; упор прысеўшы, упор стоячы на калене; саскок прагнуўшыся з упору прысеўшы.

Элементы спартыўных і рухавых гульняў: перакідванне тэніснага мяча адзін аднаму; падкідванне ўверх тэніснага мяча з наступнай лоўляй аднайменнай і рознаіменнай рукамі.

Кідкі валебольнага мяча¹ адной і дзвюма рукамі адзін аднаму з лоўляй дзвюма рукамі; падкідванне мяча і лоўля дзвюма рукамі з 2—3 воплескамі, з адскокам ад падлогі, з 1—2 крокамі ў правы і левы бок, з паваротам на 180° і 360°; перакідванне мяча ў парах праз сетку дзвюма рукамі ад грудзей, ад галавы, адной рукой ад пляча з лоўляй дзвюма рукамі; удары мячом аб падлогу адной рукой з высокім, сярэднім і нізкім адскокам; кіданне мяча адной і дзвюма рукамі ў

¹ Дазваляецца выкарыстоўваць гумавы мяч дыяметрам 25—30 см.

вертыкальную цэль (гімнастычны абруч, ніжні край якога знаходзіцца на ўзроўні 1,5—2 м ад падлогі).

Вядзенне мяча адной нагой, папераменна правай і левай нагамі па прамой, змейкай, васьмёркай; чаўночны бег з вядзеннем мяча папераменна правай і левай нагамі; вядзенне нагамі адначасова двух мячоў; спыненне мяча, які коціцца, правай і левай нагамі; перадачы мяча ў парах адзін аднаму правай і левай нагамі; удары па нерухомым мячы ўнутраным бокам ступні, сярэдзінай пад'ёму з пападаннем у вароты; жангліраванне мячом адной нагой; эстафеты з вядзеннем і перадачамі мяча.

Перамяшчэнне на лыжах: перамяшчэнне папераменным двухкрокавым ходам; пад'ём «паўелачкай» і «лесвічкай» па пакатым схіле; спускі ў высокай і нізкай стойцы; павароты пераступаннем у руху, тармажэнне «паўпругам»; перамяшчэнне на лыжах з раўнамернай хуткасцю на адлегласці да 1,5 км.

Плаванне: скачок у ваду ўніз нагамі; спад у ваду са становішча седзячы на борціку рукі ўверсе; выдыхі ў ваду з паваротам галавы; слізганне лежачы на грудзях, на спіне; рухі ног спосабам «кроль» з апорай рукамі аб дно, борцік басейна, з падтрымкай партнёра; слізганне пасля адштурхоўвання з рухамі ног спосабам «кроль» на спіне, на грудзях; рухі рук, узгодненыя з дыханнем (стоячы на дне, у спалучэнні з хадзьбой); плаванне з дапамогай ног з апорай рукамі аб дошку; плаванне з дапамогай ног і грабкоў адной рукой з розным становішчам другой рукі; плаванне з дапамогай рук; праплыванне адрэзкаў 6—12 м з поўнай каардынацыйнай рухаў.

Развіццё рухальных здольнасцей

Рухавыя гульні і гульніёвыя заданні

Развіццё каардынацыйных і кандыцыйных рухальных здольнасцей на ўроках фізічнай культуры і здароўя дасягаецца ў працэсе навучання фізічным практыкаванням, спосабам дзейнасці і рухавым гульням, удзелу ў рухавых гульнях і выкананню спаборніцкіх заданняў.

У III класе неабходна планаваць і ажыццяўляць мэтанакіраванае развіццё асноўных рухальных здольнасцей з акцэнтаваным развіццём хуткасна-сілавых здольнасцей ног, статычнай раўнавагі і агульнай вынослівасці (хлопчыкі, дзяў-

чынкi), статычнай сілавой вынослівасці мышцаў згібальнікаў рук (дзяўчынкi), сілы мышцаў разгібальнікаў рук (хлопчыкі, дзяўчынкi), гнуткасці (дзяўчынкi), дынамічнай сілавой вынослівасці мышцаў згібальнікаў тулава (хлопчыкі, дзяўчынкi), дынамічнай сілавой вынослівасці мышцаў згібальнікаў рук і гнуткасці (хлопчыкі).

Гульні і гульніёвыя заданні з выкананнем страявых каманд: «Хутка ў круг», «Слухай каманду», «Музычная забаўка», «Дакладны паварот», «Запомні свой колер», «Пляцень», «Шышкі, жалуды, арэхі», «Перамена месцаў».

Гульні і гульніёвыя заданні для ўдасканалення каардынацыйных здольнасцей: «Карусель», «Забаронены рух», «Два лагеры», «Арэшак», «Светлафор», «Фігуры», «Пастух і воўк», «Спрытны верабей», «Метка», «Шчупак», «Вяроўка-змейка», «Парашутысты», «Ліса і куры», «Займай свае месцы», «Праз купіны і пянёчкі», «Квач», «Уюны».

Гульні і гульніёвыя заданні з бегам: «Паспрабуй дагані», «Бег тройкамі», «Поезд», «Пасадка гародніны», «Дзень-ноч», «Каманда хутканогіх», «Птушкі ў гнёздах», «Кругавая эстафета».

Гульні і гульніёвыя заданні са скачкамі: «Скачкі па палосках», «Хто вышэй», «З купіны на купіну», «Зайцы ў агародзе», «Ліса і куры», «Квач на адной назе», «Квач ў прыседзе», «Эстафета са скачкамі».

Гульні і гульніёвыя заданні з кіданнем: «Паспрабуй забяры!», «Перадай—сядай», «Перакідванне мячоў», «Мяч — капітану», «Гонка мяча па крузе», «Эстафета з мячом», «Зямля, вада, паветра».

Гульні і гульніёвыя заданні з перамяшчэннем на лыжах: «Квач», «Хто далей», «Шырэй крок», «Хто самы хуткі», «За мной!», эстафета без палак.

Гульні з выкананнем тэставых практыкаванняў: «Выконвай без памылак».

Тэсціраванне

Тэставыя практыкаванні выконваюцца вучнямі ў пачатку і канцы навучальнага года. На працягу аднаго ўрока рэкамендуецца планаваць і выкарыстоўваць не больш за два тэставыя практыкаванні. Крытэрыі вызначэння ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей вучняў прадстаўлены ў табліцах 10, 11.

Шкала оцінки ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей дзяўчынак III класа

№ п/п	Тэставае практыкаванне	Ўзроўні развіцця рухальных здольнасцей												
		Нізкі		Ніжэйшы за сярэдні			Сярэдні			Вышэйшы за сярэдні			Высокі	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
1	Скачок у даўжыню з месца, см	114 і менш	115	120	125	129	134	138	141	147	152 і больш			
2	Чаўночны бег 4×9 м, с	13,3 і больш	13,2	12,7	12,4	12,2	12,0	11,9	11,6	11,4	11,1 і менш			
3	Падыманне тулава са становішча лежачы на спіне (за 30 с), разоў	13 і менш	14	16	17	18	19	20	21	22	24 і больш			
4	Нахіл уперад з зыходнага становішча сядзячы на падлозе, см	-4 і менш	-3	0	2	3	5	6	8	10	12 і больш			
5	Бег 30 м, с	7,3 і больш	7,2	6,9	6,6	6,5	6,3	6,2	6,1	5,9	5,8 і менш			
6	6-мінутны бег, м або Бег 800 м, мін, с	770 і менш 6,11 і больш	780	890	930	980	1000	1030	1080	1120	1190 і больш 4,17 і менш			

Шкала оцінки ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей хлопчыкаў III класа

№ п/п	Тэставае практыкаванне	Ўзроўні развіцця рухальных здольнасцей											
		Нізкі		Ніжэйшы за сярэдні		Сярэдні		Вышэйшы за сярэдні		Высокі			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	Скачок у даўжыню з месца, см	119 і менш	120	124	129	134	139	144	149	154	159 і больш		
2	Чаўночны бег 4×9 м, с	12,8 і больш	12,7	12,5	12,2	11,9	11,7	11,4	11,2	10,9	10,7 і менш		
3	Віс на сагнутых руках, с	2 і менш	5	7	10	13	15	20	21	23	26 і больш		
4	Нахіл уперад з зыходнага становішча сядзячы на падлозе, см	-9 і менш	-7	-4	-2	0	2	4	5	8	10 і больш		
5	Бег 30 м, с	6,9 і больш	6,8	6,6	6,5	6,4	6,2	6,1	5,9	5,8	5,6 і менш		
6	6-мінутны бег, м або Бег 1000 м, мін, с	910 і менш 6,54 і больш	920	1000	1040	1080	1110	1150	1200	1230	1280 і больш 4,51 і менш		

Прыкладныя дамашнія заданні

Штодзённа выконваць комплексы ранішняй гімнастыкі, якія развучаны на ўроках фізічнай культуры ў здароўя, гуляць у рухавыя гульні, хадзіць на лыжах, ездзіць на веласіпедзе, падцягвацца ў вісе і ў вісе лежачы, падымаць тулава са становішча лежачы на спіне, згінаць і разгінаць рукі ва ўпоры лежачы ад падлогі і ад лаўкі (табл. 12).

Табліца 12

Прыкладныя рэкамендацыі па рухальным рэжыме
вучняў III класа на тыдзень¹

№ п/п	Віды рухальнай дзейнасці ²	Аб'ём рухальнай дзейнасці на тыдзень	
		хлопчыкі	дзяўчынкі
1	Бег у чаргаванні з хадзьбой, км <i>або</i>	7—9	6—7
2	Хадзьба на лыжах, км	9—10	7—8
3	Скачкі праз кароткую скакалку, разоў	600—700	600—700
4	Падцягванне на высокай перакладзіне, разоў	40—50	—
5	Падцягванне на нізкай перакладзіне, разоў	60—80	60—80
6	Згінанне і разгінанне рук ва ўпоры лежачы, разоў	35—55	40—50 на па- вышанай апоры
7	Нахіл уперад з зыходнага становішча седзячы на падлозе ногі разам («складка з затрымкай 5—8 с»), разоў <i>або</i>	25—35	25—35
8	Нахіл уперад са становішча седзячы на падлозе ногі ў розныя бакі, разоў	55—65	55—65

¹ Для вучняў, якія не займаюцца дадаткова да ўрокаў у спартыўных або фізкультурных групах.

² Практыкаванні выконваюцца ў дні, вольныя ад урокаў фізічнай культуры і здароўя.

№ п/п	Віды рухальнай дзейнасці ²	Аб'ём рухальнай дзейнасці на тыдзень	
		хлопчыкі	дзяўчынкі
9	Падыманне і апусканне тулава са становішча лежачы на спіне рукі за галавой, разоў <i>або</i>	25—35	25—35
10	Падыманне прамых ног са становішча лежачы на спіне, разоў	35—50	35—50

ПАТРАБАВАННІ ДА ВУЧНЯЎ, ЯКІЯ ЗАКАНЧВАЮЦЬ III КЛАС

Вучні павінны ведаць:

уплыў шкодных звычак на здароўе вучня;

віды спорту, якія ўваходзяць у праграму зімовых і летніх Алімпійскіх гульняў;

гігіенічныя патрабаванні да адзення; правілы дыхання.

Вучні павінны ведаць і выконваць:

правілы бяспечных паводзін на ўроках фізічнай культуры і здароўя і падчас самастойных заняткаў;

правілы і патрабаванні да здаровага ладу жыцця;

рухальны рэжым з улікам свайго ўзросту і полу.

Вучні павінны знаць і ўмець правільна выконваць:

практыкаванні для фарміравання правільнай паставы;

рухавыя гульні з бегам, скачкамі, кіданнем;

тэставыя практыкаванні.

Вучні павінны ўмець:

гуляць, у тым ліку і самастойна, у вывучаныя рухавыя гульні;

правільна размяркоўваць свае сілы пры бегу на зададзены час;

кідаць малы мяч на далёкасць і ў цэль;

правільна выкарыстоўваць вывучаныя спосабы перамяшчэння на лыжах;

правільна скакаць у ваду, праплываць не менш 10—12 м;

выконваць тэставыя практыкаванні з індыўдуальна максімальным вынікам.

IV КЛАС

Табліца 13

Прыкладнае размеркаванне вучэбнага матэрыялу

Раздзелы, тэмы вучэбнага матэрыялу	Колькасць гадзін
Веды	4
Асновы бяспекі заняткаў	1
Гігіенічныя веды	1
Здаровы лад жыцця	1
Самастойныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі і самакантроль	0,5
Алімпізм і алімпійскі рух	0,5
Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці	66
Страявыя практыкаванні	3
Агульнаразвіццёвыя практыкаванні	4
Хадзьба	2
Бег	6
Скачкі	6
Кіданні	6
Лажанне. Падцягванне	6
Акрабатычныя практыкаванні	8
Практыкаванні ў раўнавазе	4
Элементы спартыўных і рухавых гульняў	6
Перамяшчэнне на лыжах ¹	9
Плаванне ²	да 24
Развіццё рухальных здольнасцей³	
Рухавыя гульні і гульнівыя заданні	+
Тэсціраванне	6
Прыкладныя дамашнія заданні	+
Прыкладныя парады па рухальным рэжыме на тыдзень	+
У с я г о:	70

¹ У бяснежную зіму замяняецца вучэбным матэрыялам іншых тэм.

² Пры наяўнасці ўмоў для навучання плаванню за кошт гадзін раздзела «Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці».

³ Час, які адводзіцца на кожным уроку на развіццё рухальных здольнасцей вучняў, уваходзіць у разлік гадзін адпаведнай тэмы раздзела «Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці».

Веды

Асновы бяспекі заняткаў. Правілы бяспечных паводзін у месцах заняткаў фізічнай культурай. Правілы пазбягання ўздзеяння наступстваў аварыі на ЧАЭС і іншых неспрыяльных экалагічных фактараў мясцовага значэння.

Гігіенічныя веды. Патрабаванні да спартыўнага адзення і абутку ў розныя поры года. Правілы загартоўвання. Уплыў заняткаў фізічнымі практыкаваннямі на здароўе і рухальныя здольнасці вучня. Значэнне правільнай паставы для здароўя чалавека.

Здаровы лад жыцця. Правілы здаровага ладу жыцця вучняў. Рухальны рэжым вучэбнага і выхаднога дня.

Самастойныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі. Паняцце пра нагрузку пры выкананні фізічных практыкаванняў. Самыя простыя паказчыкі велічыні нарузкі: частата сардэчных скарачэнняў, суб'ектыўнае пачуццё стомленасці. Правілы рэгулявання нарузкі пры выкананні фізічных практыкаванняў. Правілы самаацэнкі ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей.

Алімпізм і алімпійскі рух. Алімпійская краіна Беларусь. Спартсмены Рэспублікі Беларусь — чэмпіёны і прызёры Алімпійскіх гульняў.

Уменні, навыкі, спосабы дзейнасці

Страявыя практыкаванні: выкананне каманд: «Станавіся!», «Раўняйся!», «Смірна!», «Вольна!»; павароты кругом на месцы, разлік па парадку; перастраенне на месцы з адной шарэнгі ў тры (чатыры) ступамі; выкананне каманды «Праз цэнтр па адным—марш!».

Агульнаразвіцёвыя практыкаванні: спалучэнне выпадаў, нахілаў, прысяданняў з рухамі рук без прадметаў і з прадметамі (скакалка, гімнастычная палка, мяч); комплекс практыкаванняў ранішняй гімнастыкі.

Хадзьба: з паскарэннем, з акцэнтаваным крокам, са змяненнем кірунку руху, з музычным суправаджэннем.

Бег: дробным крокам, з высокім падніманнем бядра, з выскокваннем штуршком правай і левай нагой, з паскарэннем; чаўночны бег 4×9 м; бег 30 м на вынік; бег на адлегласць да 6 мін.

Скачкі: у кроку, у даўжыню на дакладнасць прыжамлення, у глыбіню на мяккасць прыжамлення, у вышыню з месца і з разбегу праз рызінку, у даўжыню з месца і з разбегу, праз кароткую скакалку на адной і дзвюх нагах з прасоўваннем наперад, назад, улева, управа.

Кіданне: кідкі набіўнога мяча (0,5 кг) дзвюма рукамі ад грудзей і з-за галавы ўперад-уверх, дзвюма рукамі знізу ўперад-уверх на далёкасць і на зададзеную адлегласць; кіданне малога мяча з месца з зыходнага становішча стоячы тварам у напрамку кідання на далёкасць, на зададзеную адлегласць, у гарызантальную і вертыкальную цэль (гімнастычны абруч) з адлегласці 4—5 м.

Лажанне, падцягванне: лажанне па канаце ў два прыёмы, у вісе на руках па нахіленай і гарызантальнай гімнастычнай лесвіцы; падцягванне ў вісе стоячы на нізкай перакладзіне і ў вісе на высокай перакладзіне.

Акрабатычныя практыкаванні: з упору прысеўшы перакат назад у групоўцы; перакат уперад ва ўпор прысеўшы; кулёк уперад і назад; перакат назад у стойку на лапатках, «мост» са становішча лежачы на спіне.

Практыкаванні для фарміравання правільнай паставы (з прадметам на галаве): лажанне па гімнастычнай сценцы ў гарызантальным і вертыкальным напрамках і па дыяганалях; хадзьба бокам па рэйцы перавернутай гімнастычнай лаўкі; павароты на 180° і 360° стоячы на рэйцы гімнастычнай лаўкі; хадзьба па нахіленай гімнастычнай лаўцы.

Практыкаванні ў раўнавазе (на гімнастычным бярвяне, на рэйцы перавернутай гімнастычнай лаўкі): хадзьба шырокім крокам, хадзьба з прадметам на галаве з паваротамі 180° і 360°; паварот скачком улева і управа на 90°; упор прысеўшы стоячы на калене, саскок прагнуўшыся з упору прысеўшы.

Элементы спартыўных і рухавых гульняў: перакідванне тэніснага мяча стоячы тварам адзін да аднаго на адлегласці 2—3 м; падкіданне ўверх тэніснага мяча з наступнай лоўляй аднайменнай і рознаіменнай рукамі; удары тэнісным мячом аб падлогу з наступнай лоўляй дзвюма і адной рукамі.

Падкіданне валебольнага мяча¹ і лоўля дзвюма рукамі з воплескам за спінай, з адскокам ад падлогі, з адным-двума крокамі ў правы і левы бакі, з прысяданнем, з паваротамі на 180° і 360°; перакідванне мяча ў парах праз сетку дзвюма ру-

камі ад грудзей, ад галавы, адной рукой ад пляча з лоўляй дзвюма рукамі і хуткім кідком назад; удары мячом аб падлогу адной рукой з яго высокім, сярэднім і нізкім адскокам са становішча стоячы, у прыседзе і седзячы на падлозе; кідкі мяча адной і дзвюма рукамі ў вертыкальную цэль (гімнастычны абруч, ніжні край якога знаходзіцца на ўзроўні 1,5—2 м ад падлогі).

Вядзенне мяча адной нагой, папераменна правай і левай нагамі па прамой з паскарэннем, змейкай, васьмёркай; чаўночны бег з вядзеннем мяча; вядзенне нагамі адначасова двух мячоў чаўнаком; спыненне мяча, які коціцца, правай і левай нагамі; перадачы мяча ў парах адзін аднаму правай і левай нагамі; удары па нерухомым мячы ўнутраным бокам ступні, сярэдзінай пад'ёму з пападаннем у вароты; жангліраванне мячом адной нагой; эстафеты з вядзеннем і перадачамі мяча.

Перамяшчэнне на лыжах: перамяшчэнне папераменным і адначасовым двухкрокавым ходам; спускі з пакатых схілаў з праходжаннем варот, зробленых з лыжных палак; тармажэнне «пругам»; павароты пераступаннем у руху; пад'ём «лесвічкай» і «елачкай»; перамяшчэнне на лыжах вывучанымі спосабамі да 2 км.

Плаванне: скачок з борціка ў вадку ўніз нагамі; спад ў вадку са становішча седзячы на борціку рукі ўверсе; слізганне лежачы на грудзях і на спіне; слізганне пасля адштурхоўвання з рухамі ног спосабам «кроль» на спіне, на грудзях; плаванне з дапамогай ног з апорай і без апоры рукамі на дошку; плаванне з дапамогай рук; плаванне з дапамогай ног і грабкоў адной рукой з розным становішчам другой рукі; праплыванне адрэзкаў 6—12—25 м з поўнай каардынацыяй рухаў; плаванне 25 м на грудзях і на спіне.

Развіццё рухальных здольнасцей

Рухавыя гульні і гульніевыя заданні

Развіццё каардынацыйных і кандыцыйных рухальных здольнасцей на ўроках фізічнай культуры і здароўя дасягаецца ў працэсе навучання фізічным практыкаванням, спосабам дзейнасці і рухавым гульням, удзелу у рухавых гульнях і выканання спартоўных заданняў.

¹ Дапускаецца выкарыстанне гумавага мяча дыяметрам 25—30 см.

У IV класе ажыццяўляецца мэтанакіраванае развіццё асноўных рухальных здольнасцей з акцэнтаваным развіццём арыентавання ў прасторы, статычнай раўнавагі (хлопчыкі), дакладнасці рухаў рукамі (дзяўчынкі), хуткасці рухаў рукамі і нагамі (хлопчыкі, дзяўчынкі), хуткасці рухальнай рэакцыі, хуткасна-сілавых якасцей рук і ног (дзяўчынкі), гнуткасці (хлопчыкі), агульнай і дынамічнай сілавой вынослівасці (дзяўчынкі).

Гульні і гульніёвыя заданні для ўдасканалення каардынацыйных здольнасцей: «Бег у пары са скакалкай», «Бой пеўняў», «Слухай сігнал!», «Што змянілася», «На поўнач, поўдзень, захад, усход», «Мяч капітану», «Барада», «Коні», «Вілюшкі».

Гульні і гульніёвыя заданні з хадзьбой і бегам: «Хто як ходзіць», «Прынясі прадмет», «Іголка, нітка, вузел», «Спаборніцтвы скараходаў», «Гонка крабаў», «Бег сараканожок», «Абмяняй булаву», «Мышалоўка», «Цягнік», «Самалёты», «Белыя мядзведзі», «Палка, якая падае».

Гульні і гульніёвыя заданні са скачкамі: «Вуда», «Скачок за скачком», эстафеты са скачкамі.

Гульні і гульніёвыя заданні з кіданнем: «Збі булаву», «Вертыкальная мішэнь», «Кідай далёка — збірай хутка!», «Беражы прадмет», «Абарона ўмацаванняў», «Мяч ляціць», «Перамена месцаў».

Гульні і гульніёвыя заданні з перамяшчэннем на лыжах: «Знайдзі сцяжок», «Дакладны паварот», «Дзе звініць?», «Каньковы ход», «Пустое месца», «Хуткі лыжнік», «Запрэжка», «Два дамы», «Хто далей», «Квач», «Шырэй крок», «Не зачачі», «Змейка», эстафета без палак.

Гульні і гульніёвыя заданні з плаваннем: «Дэльфіны», «Уюны», «Мачта», «Хто вышэй выпрыгне», «Карасі і карпы», «Вадалазы», «Барацьба за мяч»; эстафеты з дошкай, з мячом.

Гульні з выкананнем тэставых практыкаванняў: «Выконвай без памылак».

Тэсціраванне

Тэставыя практыкаванні выконваюцца вучнямі ў пачатку і канцы навучальнага года. На працягу аднаго ўрока рэкамендуецца планаваць і выкарыстоўваць не больш за два тэставыя практыкаванні. Крытэрыі вызначэння ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей вучняў прадстаўлены ў табліцах 14, 15.

Шкала аценки ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей дзяўчынак IV класа

№ п/п	Тэставае практыкаванне	Ўзроўні развіцця рухальных здольнасцей											
		Нізкі		Ніжэйшы за сярэдні		Сярэдні		Вышэйшы за сярэдні		Высокі			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	Скачок у даўжыню з месца, см	120 і менш	121	126	130	135	140	145	149	154	159 і больш		
2	Чаўночны бег 4×9 м, с	12,7 і больш	12,6	12,4	12,2	12,0	11,8	11,6	11,3	11,1	10,9 і менш		
3	Падыманне тулава са становішча лежачы на спіне (за 30 с), разоў	14 і менш	15	17	18	19	20	21	22	23	25 і больш		
4	Нахіл уперад з зыходнага становішча сядзячы на падлозе, см	-5 і менш	-4	-1	1	3	4	5	7	10	12 і больш		
5	Бег 30 м, с	7,3 і больш	7,2	6,8	6,5	6,3	6,2	6,1	6,0	5,9	5,8 і менш		
6	6-мінутны бег, м або Бег 800 м, мін, с	830 і менш 5,41 і больш	840	940	980	1000	1040	1070	1100	1150	1210 і больш 4,00 і менш		

Шкала аценки ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей хлопчыкаў IV класа

№ п/п	Тэставае практыкаванне	Ўзроўні развіцця рухальных здольнасцей									
		Нізкі		Ніжэйшы за сярэдні		Сярэдні		Вышэйшы за сярэдні		Высокі	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Скачок у даўжыню з месца, см	129 і менш	130	135	141	148	151	156	161	166	171 і больш
2	Чаўночны бег 4×9 м, с	12,4 і больш	12,3	12,1	11,8	11,6	11,3	11,1	10,9	10,6	10,4 і менш
3	Віс на сагнутых руках, с	5 і менш	6	9	12	15	17	20	23	26	29 і больш
4	Нахіл уперад з зыходнага становішча сядзячы на падлозе, см	-7 і менш	-6	-3	-1	1	3	5	7	9	11 і больш
5	Бег 30 м, с	6,9 і больш	6,8	6,7	6,4	6,3	6,2	6,1	6,0	5,8	5,7 і менш
6	6-мінутны бег, м або Бег 1000 м, мін, с	990 і менш 6,45 і больш	1000	1040	1100	1150	1200	1230	1250	1300	1350 і больш 4,37 і менш

Прыкладныя дамашнія заданні

Штодзённа выконваць комплексы ранішняй гімнастыкі з прадметамі і без прадметаў, гуляць у рухавыя гульні, катацца на лыжах і на веласіпедзе, падцягвацца ў вісе (хлопчыкі) і ў вісе лежачы (дзяўчынкі), падымаць тулава са становішча лежачы на спіне, згінаць і разгінаць рукі ва ўпоры лежачы ад падлогі (хлопчыкі) і ад лаўкі (дзяўчынкі) (табл. 16).

Табліца 16

Прыкладныя парады па рухальным рэжыме вучняў IV класа на тыдзень¹

№ п/п	Віды рухальнай дзейнасці ²	Аб'ём рухальнай дзейнасці на тыдзень	
		хлопчыкі	дзяўчынкі
1	Бег у чаргаванні з хадзьбой, км <i>або</i>	8—10	7—9
2	Хадзьба на лыжах, км	10—12	8—10
3	Скачкі праз кароткую скакалку, разоў	700—900	700—900
4	Падцягванне на высокай перакладзіне, разоў	40—50	—
5	Падцягванне на нізкай перакладзіне, разоў	60—80	60—80
6	Згінанне і разгінанне рук ва ўпоры лежачы, разоў	35—55	40—50 на па- вышанай апоры
7	Нахіл уперад са становішча седзячы на падлозе («складка з затрымкай 5—8 с»), разоў	25—35	25—35

¹ Для вучняў, якія не займаюцца дадаткова да ўрокаў у спартыўных або фізкультурных групах.

² Практыкаванні выконваюцца ў дні, вольныя ад урокаў фізічнай культуры і здароўя.

№ п/п	Віды рухальнай дзейнасці ²	Аб'ём рухальнай дзейнасці на тыдзень	
		хлопчыкі	дзяўчынкі
8	<i>або</i> Нахіл уперад са становішча седзячы на падлозе ногі ў розныя бакі, разоў	55—65	55—65
9	Падыманне і апусканне тулава са становішча лежачы на спіне рукі за галавой, разоў	25—35	25—35
10	<i>або</i> Падыманне прамых ног лежачы на спіне, разоў	35—50	35—50

ПАТРАБАВАННІ ДА ЎЗРОЎНЮ ПАДРЫХТАВАНАСЦІ ВУЧНЯЎ,
ЯКІЯ ЗАКАНЧАЮЦЬ ПАЧАТКОВУЮ ШКОЛУ

Вучні павінны ведаць:

правілы бяспечных паводзін пры арганізаваных і самастойных занятках фізічнымі практыкаваннямі, разумець значэнне іх выканання для захавання і паляпшэння здароўя;

значэнне і правілы здаровага ладу жыцця;

рухальны рэжым вучэбнага і выхаднога дня вучня;

паняцце правільнай паставы і правілы яе фарміравання;

значэнне і самыя простыя правілы загартоўвання арганізма;

паняцце ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей, правілы выканання тэставых практыкаванняў;

назвы і прызначэнне вывучаных практыкаванняў і спосабаў дзейнасці; правілы правядзення вывучаных рухомых гульняў;

Алімпійскія гульні старажытнасці (як часта яны праводзіліся, дзе праходзілі спаборніцтвы, хто прымаў у іх удзел, як называліся пераможцы Алімпійскіх гульняў, чым яны ўзнагароджваліся);

Алімпійскія гульні сучаснасці (зімовыя і летнія Алімпійскія гульні, алімпійскія віды спорту, краіны і гарады, дзе праводзіліся Алімпійскія гульні, эмблема алімпійскіх гуль-

няў, агонь, флаг, гімн, дэвіз, талісманы, алімпійскія ўзнагароды; прозвішчы беларускіх чэмпіёнаў і прызёраў Алімпійскіх гульняў.

Вучні павінны ў м е ц ь:

выконваць правілы бяспечных паводзін у час фізкультурных заняткаў, свят і спартыўных спаборніцтваў;

падтрымліваць правільную паставу на ўроках, у час самападрыхтоўкі, у быце і ў час заняткаў фізічнымі практыкаваннямі;

вымераць і ацаніць вынікі паказчыкаў фізічнага развіцця і ўзроўню развіцця рухальных здольнасцей («лепш», «горш»);

самастойна выканаць комплекс практыкаванняў ранішняй гімнастыкі без прадметаў і з інвентаром (мяч, скакалка, абруч, гімнастычная палка);

тэхнічна правільна выконваць тэставыя практыкаванні;

тлумачыць правілы выканання вывучаных фізічных практыкаванняў і спосабаў дзейнасці;

гуляць у вывучаныя рухавыя гульні.

Вучні павінны б ы ц ь г а т о в ы м і:

выкарыстоўваць атрыманыя веды, уменні і навывкі падчас выканання фізічных практыкаванняў;

выконваць гігіенічныя патрабаванні да адзення, абутку, спартыўнага абсталявання і інвентару;

гуляць у развучаныя рухавыя гульні без дапамогі настаўніка;

паказаць індывідуальны максімальны вынік у тэставых практыкаваннях.